

Старогръцката литература в Римската епоха МП

2020-2021

Справки за авторите

10.

Ликофрон

Ликофрон от Халкида на Евбея (края на IV-III в. пр. Хр.) е известен като автор на „Александра“ - епико-трагическа поема написана в ямби и с дължина 1474 стиха (колкото една средно голяма атическа трагедия).

Вероятно по-голямата част от живота си е прекарал на Евбея. Баща му се казвал Сокъл или Ликон.¹ „Ликон“ може да е името на неговия осиновител (в един от източниците той е наречен „историограф“).

Ликофрон бил близък с философа Менедем от Еретрия и участвал в срещите на неговата общност. Посветил му е една комическа драма, озаглавена "Менедем".²

Към средата на 280-те бил поканен от Птолемей II Филадельф в Александрия, където се е заел с научна работа: написал е изследване за комедията в 11 книги. Според „Суда“ е написал и 20 трагедии; другаде се посочва по-голямо число.

„Александра“ е поема във формата на монолог. Говорителят е страж (тъмничар), който следи за затворената – неясно по каква причина – троянска прорицателка Касандра, наречена „Александра“. В началото той се обръща към бащата на героинята – цар Приам – за да му докладва какво я е чул да говори.

Монологът на самата Александра, предаден в пряка реч, заема цялата поема (ст. 30-1460). Накрая стражът завършва с няколко думи, отново адресирани към царя.

Това е текст, изключително труден за разбиране. Причините за това са две.

Първо, авторът употребява огромен брой редки и дори уникални (ἄλλαξ) думи, които са я направили неясна и за античните. Второ, събитията и персонажите не се наричат с общоизвестните си имена, а вместо тях се избират редки названия, мъгливи описания и намеци.³

Поемата обаче е интересна: най-напред, поради изобилните сведения за митологията и още повече – поради мащабния си историософски замисъл, с което напомня създадените по-късно "Енеида" на Вергилий и „Метаморфози“ на Овидий.

¹ Според справката в „Суда“ и единствената му запазена биография.

² Диоген Лаерций II, 7 – „Менедем“ (пар. 140): Λυκόφρων ἐν τοῖς τελοπιμένοις σατύροις αὐτῷ, οὗς Μενέδημος ἐπέγραψεν, ἐγκόμιον τοῦ φιλοσόφου ποιήσας τὸ δράμα“. Към тяхното общество принадлежал и известният епик Арат: „... често устройвал пирове, на които канел поети и музиканти. Той харесвал и Арат, и трагика Ликофрон, а Антагор от Родос...“ (превод Т. Томов, 2002; стр. 90).

³ В „Поетиката“ Аристотел казва, че прекомерната употреба на редки и остарели думи превръща текста в „загадка“ („Величествена и издигната над баналността е тази, която си служи с необичайни думи. Необичайни наричам глосата, метафората, удължението и всичко противно на общоупотребимостта. Но ако някой направи цялата си реч такава, тя ще представлява гатанка или варваризъм“; гл. 22, превод Ал. Ничев).

Касандра-Александра предрича предстоящите нещастия за Троя, близките си и самата себе си. Наред с това оплаква и ахейците, много от които загиват при завръщането от войната.

Виденията ѝ се отнасят до древни герои – Персей, Херакъл, Тезей, участниците във войната и накрая стигат до Ксерксовото нападение срещу Атина, походите на Александър Македонски и дори до издигането на Рим като голяма военна сила в Средиземноморието.

Последното, като се има предвид датировката на Ликофрон, изглежда съмнително; и все пак е възможно.⁴

Подобно на Херодот, Ликофрон вижда хилядолетното противостоене между Азия и Европа като главна причина за най-важните исторически събития.

„Александра“ е коментирана от Иоан Цец (XII в.), чиято работа вероятно е на основата на античните схолии. Новоевропейските изследователи на поемата дължат много на този коментар.

Литература:

Fr. Schoell. Galenus in Geschichte der Griechischen Literatur. В. II. Berlin, 1830 (стр. 47-55).

W. Christ. Geschichte der griechischen Literatur. Muenchen, 1890 (стр. 713-714)

Lycofron with an English translation by A.W. Mair. В: Callimachus. Lycofron. Aratus. London; HUP, 1955 (1921)

С. И. Соболевский и др. „История греческой литературы“, т. III. Москва. АН СССР, 1960 (стр. 96-98)

На български:

Б. Богданов. „Литературата на елинизма“, 1979/1997 (стр. 119-124)

...

Из

„Схолии към Ликофрон“

Μαντευομένην τὴν Κασάνδραν τάληθῆ καὶ διὰ μῆνιν Ἄπολλωνος ἀπιστουμένην καθείρξεν ὁ πατὴρ οἰκέτην αὐτῆ παρακαταστήσας ἀκούειν τῶν χρησμῶν, ὅπως ἀναγραφόμενος αὐτοὺς ἀπαγγείλη αὐτῷ.

⁴ Дипломатическите отношения между Птолемеевия Египет и Римската република започват към края на 70-те години на III в., във връзка с войната на римляните срещу епирския цар Пир; и продължават през 60-те заради Първата картагенска война. Предполага се, че Ликофрон е роден не по-рано от 330 пр. Хр. Следователно той е могъл да бъде свидетел на първите военни успехи на Рим срещу извъниталийски сили.